Q. D. B. V.

DISPUTATIO INAUGURALIS
PHYSICO-MEDICA,
DE

MUTATIONE AERIS ALIENI MEDICA,

QVAM
PROPITIO NUMINE DIVINO,
EX AUCTORITATE ET DECRETO
MEDICÆ FACULTATIS
IN PERANTIQVA ERFURTENSIUM UNIVERSITATE,
PRÆSIDE

DN. JOANNE FRIDERICO
DE PRE,
PHILOSOPHIÆ ET MEDICINÆ DOCTORE, ANATOMIÆ, BOTANICES
ET CHIRURGIÆ PROFESSORE PUBLICO, FACULTATIS MEDICÆ
ASSESSORE ORDINARIO,
PATRONO AC PROMOTORE SUO COLENDISSIMO,

PRO LICENTIA,
HONORES ET PRIVILEGIA DOCTORALIA
MORE MAJORUM CONSEQVENDI,
ERUDITORUM DISQVISITIONI SUBMITTET
AUTOR ET RESPONDENS,

CHRISTIANUS ABRAHAMUS KLEMMIUS,
ROSENTHALIO-QVERFURTENS. ET PRACTICUS
FINSTERWALD.

IN AUDITORIO MAJORI, COLLEGII MAJORIS,
DIE IV. NOVEMBRIS, MDCCXVII,
HORIS CONSVETIS.

ERFORDIÆ, LITERIS JOH. HENRICI GROSCHII, ACAD. TYPOGR.

PRÆFAMEN:

VIventium in aëre conſiſtere vitam, nemo ibit inficias. Aëris enim beneficio recreantur ſpiritus vitales, cunctaque animantium genera hocce conſervantur. *In aëre*, Sendivogius inquit, *eſt occultus naturæ cibus.* Probe ſciunt ffectum aëris reſpiratione difficili laborantes, aſthnatici, aliique ægrotantes, ſomno deſtituti, variisque dearum generibus devincti de ſanitate recuperana, qui ad medicum velut anchoram ſacram confuiunt de affectu quocunque ægroti varios formantem onceptus. Conſiderat nimirum aerem purum & mpurum, temperamentum hujus vel illius, anni empora, robur, debilitatem, ætatem, locum, ſitum, ibum, potum, ſomnum, vigilias, motum, influxus iderum, Lunam creſcentem & decreſcentem, alvum pertam & obſtructam, quid? animi ſymptomata, liaque plura quoad perſonam ipſam, atque ab aliis dhibita remedia; confugit denique abſque mora fi-

delis Medicus ad remedia in hoc vel illo caſu tutiſſima nec temere nec timide adhibenda: contraria curantu contrariis methodo legitima, ſvadet hoc, disſvadet illud, naturæ vel conveniens, vel inconveniens, in primis vero eo tendit, ut habitacula ſerenitate aeri gaudeant, ſi contrarium, tunc conſilium ipſi datu ut locus mutetur, quo ſanitas haud difficili opere aeris puri nimirum beneficio parari poſſit, quam obrem nobis maximè placuit in noſtra Diſſertation Inaugurali de MUTATIONE AERIS ALIEN MEDICA peragere, haud quidem inſciis: quod nihil reperiatur ſub ſole hodie novi, quod non ante ſit inventum; interim tamen aliquid ſumus ſcriptur & quidem omni brevitatis ſtudio; DEUS vero Summus, Cœlique Moderator, adſit noſtris inceptis i Sui Nominis Gloriam, Proximique commodum futurum!

QVanta vis à DEO univerſi Conditore ſapientisſim aeri ſit impoſita, ſciunt profecto omnes Phyſicoru Celeberrimi in ſuis editis Theatris. *O quæ in immenſu aëris mare!* voce utor Lucretiana; Enimvero, anaximene voluit, *omnia ex aere conſtare.* Definimus itaque aërem ſecundum Excell. D. Teichmeierum in ſuis Amœnitatibus Philoſo phiæ naturalis: quod ſit *corpus fluidum, rarum, heterogeneu ex particulis æthereis, aqueis, terreis, ♀eis, ſubtilioribus compo tum, grave, elaſticum, quod omnia corpora æqualiter premit.*

Et ſic ſtatuendus aer purus & impurus, purus ordin riè, impurus accidentariò exiſtens, qui multos exinde cauſ affectus effectusque. Sicut igitur aër purus ſanitatis cauſa cognoſcit, ita & impurus cauſam morborum. Purus eni variis atomis jucundis, & ſic ⌒tus humanos afficientibu

impuru

npurus verò variis exhalationibus ☊tus turbantibus eſt ſo-
atus, inque poros ægrotantium ſe inſinuantibus. Aer pu-
is, ſerenus, haudque immobilis morborum optimè auxilia-
ix evadit, aer immobilis efficit maligna mala, e. gr. Peſtilen-
am, Febres intermittentes, Catarrhos, apoplexiam, ſcorbu-
im, ☊usque naturales ipſos torpidos &c. ut colligere licet
: animalium cadaveribus inſepultorum aerem impurum red-
entibus. De illo impuro atque verminoſo aere videatur a-
ud Kircherum. Immobilis aër exiſtit in montibus Canariis.
definitione poſitum eſt corpus fluidum, & quia res ita ſe
abet, ſequitur omninò :- quod aer in aquam mutari posſit,
ſic aqua iterum in aërem: ſtatuit enim contrarium
ranc. Osw. Grembs in arbore integra & ruinoſa hominis p.
quod aer ſit elementum conſtans, impermutabile corpus, quod in
quam mutari non posſit. Creator itaque maximus tempore di-
ivii aërem convertit in aquam, in qua homines exceptis pau-
s, cuncti cum animantibus periere; finita verò pœna ite-
im aquam in aerem commutavit. Helmontius quoque non
oncedit mutationem aëris in aquam & viceverſa.

Aeris vis porro ſpectatur in Experimentis antlia pnev-
atica inſtitutis, hujusque gravitas & rarefactio, quando
r exantlatur campana accommodata, in qua genus quod-
am animalium inditum ſit, quod tandem exantlato aere (li-
t intrinſecè membra aëris interni adjumento reſiſtere inten-
ant,) externo & interno debilius redditur, vitamque tan-
em relinquere coactum eſt, in multis citiori in multis &
ongiori mora. Jucundo & adſpectu in Barometris cernitur
ravitas & levitas aeris, quod notum eſt amatoribus ſcientiæ
ujus. De Experimentis partes Microcosmi ſpectantibus a-
ud Wolferdum Sengverdium in ſuis inquiſitionibus experi-
entalibus legitur. Pauca ſunt dicenda hoc in paſſu de ☊bus
ëreis atque hominibus, priores quod cernit, inde dicun-
ır (verbis Theophraſt. Paracelſi) *qui in aere nobis propinquo*
mmorantur, ſuperbi, audaces, invidi, ambitioſi. Hi enim permit-
nte DEO perturbant ſubtile aeris elementum & tempeſtates conci-
int. Marcus Venetus ſcribit: *tantam eſſe Tartareorum cum his dæ-*

 monibus

monibus aeris familiaritatem ; ut quoties & quandocunque velint aerem craſſisſima caligine obducunt , idque frequenter facerent, ut viatores eos è manibus delapſos fuerint experti. Civis quidam Erfordienſis corvum in deliciis habuiſſe dicitur , quem cum quodam die tacitum & triſtem videret, *quid tu ,* inquit jocabundus , *mi Corve ita mœſtus cogitas ? hic ex improviſo corvus è Pſalmo LXXVII. §. 6.* verſiculum illum ingeminavit : *cogitavi dies antiquos ,* & annos æternos in mente habui, ſtatimque ex oculis heri diſparuit, vid. Mart. Zeiler in Theatro Tragico pag. 50. 57. Cato & Procopius ſcribunt ; *quibus in locis magnus Magorum & veneficarum numerus , nam & homines armatos & curru quantumvis onuſtos , & obvia quæque in ſublime rapi , & non ſecu quam plumam circumvolari ac tandem in terram confracta, & comminuta dejici.* pag. 18.

Poſteriores nempe homines aerei dicuntur à Theophraſto Parac. *Sylphi. qui habitant in ſuo aere Chao , ſicut nos in terra noſtro Chao , ita , ut nullum Elementum vacuum ſit ab hominibus & Creaturis DEI ,* & *ſunt* homines *non ex Adamo facti, & ſunt homines & Ωus, & tamen eorum nihil disjuncti à Ωbus, quod ſanguinem, carnem & oſſa habeant, inde procreant liberos & ſoboles loquuntur, comedunt, & ambulant, quod Ωus non faciunt, vid. K O. c. p. 102.* Dantur & animalia aerea , quæ in aere ſolo vivunt. De aere plura deſiderans inveniet apud Levin. Lemnium in ſuis occultis naturæ miraculis, aliosque.

Ad rhombum ſtatim nos convertimus, peracturi d aeris mutatione medica.

Morbis chronicis & à lymphæ ſtatu p. n. oriundis mutatio aeris alieni convenit teſte Hippocrate, in Epidemiis 6. ſ t. 20. Γῆν μεταμείβειν σύμφορον ἐπὶ τοῖσι μακροῖσι νουσήμασιν. Solum mutare convenit in morbis longis. In Phthiſi præprimis non cunctando, ſed feſtinando mutatio aeris inſtituenda, juſto quoq tempore e.g. veris atque Autumni Cœlo ſereno. Eligitur enim locus exaltatus in ſituatione ob aeris maximè puritatem & Serenitatem. *Fieri nequit*, ſcribit Lemnius, *ut in his regionibu vivaces exiſtant homines, aut valetudine inculpata, ubi aer ipſe vi*

alimen

limenta vitioſa ſunt, ac putredini obnoxia, quorum alterum evenit, bi ſtagna, paludesque graveolentiam exhalant; alterum, ubi non nuino humore, ſed aſcititio pingueſcit humus ac ſtercorando excoitur pag. 134.

Eliguntur porro in alieni aeris mutatione aquæ puræ itro-♀eo-▽eis particulis haud commixtæ. Plinius ſapoum genera annumerat tredecim in hiſt. Nat. lib. 15. c. 27. & nter ea ſanitati convenientem *ſaporem inſipidum aquarum.* e ſaporum generibus & vid. apud Medicos, inprimis apud ernel. de Medic. vir. *l. 4. c. 3. p. 347.* novem annotantem geera: *ſaporem acrem, acidum, pingvenm, ſalſum, auſterum, ulcem, amarum, acerbum, inſipidum.* Hoc in paſſu quidem ſent addenda quædam de aquarum arboribus eductarum irtutibus, earumque uſu medico, beneficio terebrationis, e quibus vero peragitur in eleganti Tractatu A. D. F. V. ntdeckten Grufft natürlicher Geheimniſſe/ *pag. 81-100.* Cibi ſuc laudati eliguntur, econtra evitantur cibi lacte parati, lac ſum quoque pro temperamenti tamen cujusdam diverſite, quid? evitantur cane & angve pejus animi ſymptoma, econtra animo ſemper de bono eſſe debet patiens, cum ac in parte multum juvet viſitatio Medici crebra animum rmone ſvavi & jucundo erigentis, quapropter mihi arriet conſilium Excell. D. Teichm. apud Jenenſes dicentis: Man muß die *Patienten* ſtetig mit luſtigen *Dicurſen* unteralten/ und dieſelben bereden: als ob ſie ſchon halb wieer geſund wären/ damit das Gemüth freudig verbleibe. t ſequentem in modum procedit Vir Excellent. D. Budæus pud Budisſinos, quando altero die ægrotum viſitavit, dixit: er *Patient* gefällt mir heut ſchon in vielen beſſer als geern. Liquido enim conſtat, quod animi ſymptomata optiam in adhibendis remediis methodum quaſi corrumpant, e effectum aliàs exoptatum acquirant. Multi magis anii ſymptomatibus moriuntur, quam corporis affectibus, lud in ſacro codice eſt fundatum lib. ſiracidis cap. 30. §. 22. xioma Beccheri inſtar ſanitatis ſemper tuendæ elegans & ic ponendum: *modum in cibo & potu obſerves, laborem haud*

fugias,

fugias, ſemen & vivum haud perdas vid. libellum aureum eju de Pſychoſophia p. 233.

Ex tribus hiſce contrariis affectus graviſſimi & fere in curabiles naſcuntur, ſæpius quoque animi ſymptomat Teſtantur illud cuncti ſuperfluam cereviſiam, vina, 🜇 vini, ♀emque amantes, & hac in parte veriſſimum ſe ha bet axioma D. G W. Wed. una pars hominum moritur Ta baco, altera 🜇u vini, & tertia pars ♀e. Natura alias pau cis eſt contenta, opinio immenſum poſtulat ſecundum Pl nium; cum conquerebatur Socrates: *in quo homo diſcern retur ab animalibus?* reſpondit: *alii vivunt, ut comedant, eg vero comedo, ut vivam;* interim tamen conſvetudo, ſicut a tera natura, quæ vinculum corporis defendit, ita & incon ſvetudo deteriora parit e. g. inconſvetudo ciborum & potu um cauſat varia morborum genera Hippocrate inſcio *lib aph. 50.* Τὰ ἐκ πολλοῦ χρόνου συνήθεα, κἂν ᾖ χείρω, τῶν ἀσυνήθων ἧσσ ἐνοχλεῖν εἴωθε. Exemplum me non confugit hominis cujusdam 🜇um vini amantis, omni die haud contenti cum duabu menſuris; cum vero certo tempore conſvetudine ſua abſt neret, factum eſt exinde, ut aliquot diebus præter ſpe & opinionem Conſultoris vitam ſuam cum morte commut verit. Exinde colligendum: quod ſemel adſvetis ſit aliqui dandum & non præcipitanter disſvadendum. Et quia *om nimium* ſecundum Hippocratem *naturæ inimicum*, requiritu ut modus in cibo & potu ſit ſervandus: ex inordinato cib & potu ſeqvuntur vomitus, Hypercatharſis ipſa, ſtomac debilitas, ex crapula ſeqvuntur ſæpius tremor manuum Phthiſis, hydrops, nervorum debilitas, & tandem mors ipſ Deteſtandus hac in parte ille perverſus mos potationis, cu nimirum uno hauſtu cyathus vitreus cum ſuperficie labioru inſtar detectus rotationis evacuetur, germanicè ſchrauben/ quo habitu non modo pulmones debiles redduntur, ſed e iam corpus totum Hecticæ, Phthiſi, & ſæpius morti expon tur. Sicut itaque natura ſœpius peccat in exceſſu, ita n rarò in defectu. Non deſunt omnibus temporibus inec gaudentes. Hic Sendivogio ſubſcribendum: *quod in aëre*

occul

cultus naturæ cibus, quo vita humana ſervetur integra, ſi ita-
ue res ſe habeat, ſtatuenda haud ſit apud ullum inedia
iu tolerata. Hiſtoriam refert Cel. Sennertus ſcribens:
*nno 1663. puella quædam annos 14. nata in agro Lucenſi ſolo aquæ
mplicis potu ſine cibo ſedecim menſes perſtitit, & tandem non ſine
mnium, qui eam noverant, admiratione, convaluit.* Et Spiræ
nno 1552. à Ferdinando Romanorum Rege & aliis imperii
roceribus, quæ quadriennium jejunaverat conſpecta eſt
uella; & ſic variant naturæ. Fames aliàs diu tolerata no-
iam infert ſanitati, quia vires dejicit & bilioſos in Febrim
onjicit, ventriculo bilem immittit, corpus exiccat Hippo-
rate innuente Aph. 4. Sect. 2. ὀυ πλησμονὴ, ȣ λιμὸς, ȣ δὲ ἄλλο
θὲν ἀγαθὸν ὅτι ἂν μᾶλλον τῆς φύσιος ᾖ. i. e. non ſatietas, non fames,
eque aliud quicquam, quod naturæ modum excedat, bonum.
Natura ſæpius non ſufficit cum rationibus, dum manes di-
ini manent certis in rebus occulti, e. gr. in Virgine quadam
trasburgenſi inedia per annos ducentos fato divino victa.
Qualis quæſo ratio habenda de Judæo perenni von ewigen Ju-
en? quæ hiſtoria veritati maximè reſpondet multis ex rela-
ionibus ſatis probabilibus & Theologorum & aliorum Claris-
imorum Virorum, ſed obiter.

Exempla mutatione aeris alieni curatorum paſſim in
Obſervationibus Medicis leguntur, teſtatur nimirum Gale-
us; *quod Phthiſici fuerint curati relegatione ad Tabinos montes,
bi aer plenus erat exhalationibus ſiccis ſulphureis.* Non deſunt
equuti hodie noſtratum Medicorum Celeberrimi hancce
Methodum, dum me non fugit Viri Magnifici D. G. W. Wed.
icco & frigido ſummo in gradu datum conſilium, qui cum
n Hungariam eſſet profectus, maximè convaluisſet præter
pem Amici ſui ita dicentis: Er würde/ weil Er gantz bleich
nd elend ausſähe / nicht viel Schwalben ſingen hören;
Ratio valetudinis ſuæ hæc erat, quia Patiens iſte in Regio-
em vehebat, in qua calor ſolis aſſiduus ſiccitatem ſuam &
rigiditatem immutaverit.

Loci profundi ſcatent multa ſorditie, ob aerem mali-
gnum, victum atque materiam ⊖no- ♀eam in ſangvine cu-

B mulate

mulate acquiſitam, quia διαπνοῆς ἀδήλου viis præcluſis ſufficient haud quantitate excernatur, teſte experientia in Provinciis quibusdam e. gr. Hollandia & Frieslandia, in quibus homines ſcorbuto afficiuntur adminiculo aeris impuri ex paludibus ſordidis atque ſtagni ſalſi vaporibus perditi. Vis in ſexu idioſyncraſiæ attendenda quoque eſt. Marcus Paulus Venetus *in lib. 1. c. 33.* duarum Inſularum in Sinu Arabico meminit *quarum altera à Viris ſolis, à Fœminis tantum altera, quod alterutra incolis alterius ſit peſtilens.* Temperamenta porro accurate obſervantur in mutatione aeris alieni. Sangvineis enim convenit aer frigidus, Cholericis calidus, ſerenus, Melancholicis temperatus, Phlegmaticis calidus & frigidus.

Medicæ enim rationi haud reſponderet conſilium quando Phthiſicum locum ſqualidum, profundum aeris puritate remotum eligere juberemus, immo Hecticos, Hydropicos, Catharrhoſos, aliosque viſcerum debilitate laborantes: Pulmonum enim ſqualor atque abſceſſus magis magisque exinde adaugerentur, & per conſequens ægrotantes nunquam ſanitati, ſed potius eo citius vitæ finem imponerent: ſimili ratione res ſe habet cum Hydropicis, dum nimirum ex aquoſis hujus loci exhalationibus crebris malum in corpore ægrotantis aquoſum indies accreſcat, neceſſe eſt; e contra loca exaltata aeris puritate gaudentia hic cum ſucceſſu quadrant exoptato, quin ſerenus aer, purusque effluviis ſuis in microcosmum facile penetrat, malum ſucceſſive defendit, abſceſſus pulmonum & conſolidat & abſtergit. Obſervatur in Peſtilentia: quod loca exaltata locis præ profundioribus laudem promereantur, quod videri licet in montibus cunctis, ubi puritas aeris haud permittit, ut venenoſus quidam illi ſe immiſceat: ſordidus enim tendit ad ſordidum, purus ad purum, unumquodque ſui ſimile ſemper petit & ambit ratione ſympathica. Concedimus tamen fieri poſſe aliquoties mixturam ex puro & aere impuro; interim tamen craſſæ exhalationes contagioſæ ruunt rarisſime in altum, & ſi fieret tunc vi magna in altitudine aeris, beneficio ventorum, hinc & inde exagitatæ ſic impurum & venenoſum à puro extrud

& tuetu

tuetur, qualem hac in parte motum vehementiorem in onte Gigantæo prope Cervimontanum & Schmiedeberam in Sileſio (Rieſen-Gebürge) attendimus: daß es recht uſchte mit einem ſtarcken Wind in den aufgezogenen Wolcken/ bi nunquam obſervatur aer immobilis, & quia non immobis, neceſſariò aer ſemper exiſtit purus, ſiccus & ſerenus. ruditisſimam de hujus montis natura & ♎u Rübezahl Diſrtationem ſcripſit Valentin. Völckerlingius 1673. varia cuoſa in ſe continentem.

Licet itaque aer ſæpius ſerenus, ſiccus & purus ſit, no-us tamen exiſtit & quibusdam e. gr. Vomitorio utentibus, uibus minimè perſvadendum: ut aeri ſe exponant, quia po- in illis aperti prehenduntur, ♎usque debiliores, in quos er ſe inſinuans multoties periculum præceps, ſi non deliuium animi, ſaltim tamen cauſat ſpeciem, vel infirmitatem nſuum externorum e. gr. Color faciei fit pallidus moribuno haud disſimilis. Simili modo agitur cum iis. Cephalicis orbis laborantibus e. g. Hemicrania, qui affectu finito dicunt: ch kan die Lufft nicht leyden/ es wird mir grün und geel vor den ugen/ und gehet alles mit mir umb den Ring/ ratio, quia aduc ♎us ſunt debiliores, caput vel potius cerebrum non aeq purgatum, qua propter corpus aeris maximè elaſticum grave tolerare haud poſſunt, Macrocosmus reſpondet Miocosmo. Porro ſudorifera adhibentibus balneaque disſvaendum ne aerem vel frigus ineant, præſertim puerperis, uæ incuriâ ſæpius cauſam aeri præbent, ut exinde lactis ſtanationem ſentiant conquerentes tandem: Es ſey ihnen ſo ül/ weil nur ein ſenſibles Lüfftgen ſie angewehet: coincidunt lurimùm in animi deliquium, quibus citò remediis eſt ſucurrendum; noxas aeris annotavit Ariſtoteles *l. 8 hiſt. anim.* 24. quod gravidæ *abortum facere posſint aere impuro & infecto, adeo fœtore caudelæ extinctæ.*

Sicco pede non prætereamus communem apud vulgus ffectum: Dieſer Menſch hat ein Geſicht gekriegt; quando niirum in momento ex inimici cujusdam adſpectu vehemenem capitis ſentit dolorem, oculorumque, eum in modum;

ut, ſi tantum pedes movet, oculi graviter conſtringantur
Concedo hac in parte: quod ex adſpectu inimico atque ira-
cundisſimo venenoſæ exhalationes hujus vel illius oculi cen-
trum tendentes facilius cauſent talem affectum, ſecundum
rationes eorum morbis ſuſpectis laborantium; obſervatum
verò fuit, ſi modo dolum ſentientes aqua frigida faciem lava-
verint, tunc dolores cesſiſſe penitus.

Supra quoque annotavimus: Phthiſicis aeris mutatio-
nem eſſe ſuſcipiendam juſto tempore non cunctando, ſed
feſtinando; quia reſpiratio in limine non adeo difficilis,
qua tota corporis machina aeri exteriori ſe exponit, prehen-
ditur; ſi vero cunctando præſertim juvenes aliquot vigin-
annorum degentes in mutatione aeris alieni moram gerunt
tunc ſæpius abſceſſus magis magisque ſerpunt in pulmone
ut reſpiratio fiat difficilis, ☊usque debiles, qui haud tan-
dem permittunt mutationem ſuſcipiendi, quia aerem ſol-
tum tunc non ferre poſſunt, conquerentes: ich kan die Luf
nicht ertragen vor Mattigkeit/ das Haupt wird mir gantz ſchwach
und der Huſten plagt mich deſto heftiger; & hic profecto aer
alieni mutatio poſthabenda, cura & palliativa inſtituenda. Ra-
tio ſemper quoq; habenda eſt mutatione aeris alieni in ægro-
tantibus: an juvenes, vel ſint ſenes: in juvenibus magis
accommodat aeris alieni mutatio; in ſenibus vero minus
quia in vigore ſuo innatum calidum, ☊uumque robu
haud reperitur. Ad ſanitem integram quoque ſpectat uſu
aſtronomiæ, præprimis motus & fluxus ſiderum, licet mu
ti quaſi derideant. Variant enim tempeſtates pro diverſ
ortu & ſiderum occaſu, & ſic quoque morbi variant & ex-
cerbantur. *Alterant* enim annotante G. W. Wed. *aerem*
conſequenter valetudinem non tantum Planetæ, ſed etiam ſtellæ r
giæ (hæ ſunt primæ magnitudinis) in aph. ſponii 56. Null
enim non negabit ſolem & ♀em eſſe ſaturno & Lunæ co-
trarium. Medicæ Practicis haud inſcia eſt virtus ♀ea
☉aris in venenoſis affectibus, quando nimirum quidam p
tionem ex bufonis cinere paratam aſſumpto Tinctura ☉
Smaragdina propinatur, tunc expellitur venenum, rati

qu

ia Smaragdus eſt ♀eus, aurum vero ☉are, qui planetis
isque nempe ſaturno & Lunæ contrariantur, brevibus:
.us ☽ares & ♄nini noxam inferunt ♌bus animalibus &
☉aribus, antidotum vero ♌us ☉res ♌bus ♄ninis.
tio porro habenda in Luna creſcente & decreſcente.
c Theologis quibusdam diſcrimen nullatenus placet, cum
nen Medici genuinum ſciunt effectum ex Medicamento-
n uſu e. g. vomitoriorum atque laxantium. Teſtatur expe-
ntia in affectu verminoſo, ſi antidotum ægrotis propinatur
creſcente tunc ſemen verminoſum in inteſtinis ſe au-
t & quaſi creſcit, & ſic remedia probatiſſima nil efficiunt;
creſcente vero nidus vermium expellitur totus. Super-
à quia non nocent, obiter quædam addenda veniunt ex
npiricorum curationibus, qui quidem remedia ſua, ac ſi
ent efficacia, jactant, fallunt verò homines medicamen-
ſuis anthelminthicis, alldieweil dieſe Marckſchreier ſolche
s pulveriſirten Würmern / welche ſie von dieſer oder jener
rſon abgetrieben / verfertigen / ſolchen alsdenn Kindern und
vachſenen Leuten verkauffen / auch Würme von ihnen trei-
n / allein durch den eingenommenen Wurm-Saamen an de-
n Statt andere wieder wachſen und in die Eingeweyde ent-
ingen / ſapientibus ſat, ut abſtineant curationibus Empi-
orum apud vulgus hodie præ aliis Medicis genuinis lau-
torum. Garrulitas & jactantia Empiricorum à perito &
perito ſæpius magni æſtimatur, Celſus vero judicium pro-
t: *Remediis, non eloquentia ſanari morbos.*

Sciunt diſcrimen porro in collectione herbarum certâ
e, certa hora, certoque menſe, de qua lectu dignus liber
rrichteri æſtimandus.

Tempeſtate aëris & ſic haud ſereno cœlo caveant ſibi
roti de ſomno nimio, quia aer externus Macrocoſmi
agis rarefactus, quam internus Microciſmi; modus ſicut
omnibus, ita & ſomno eſt ſervandus, Hippocr. Dictator
ſter lib. 2. Aph. 3. inquit: *& multopere & parum dormire no-
um eſt. Alternante labore viſcera in ſumno quiete gaudentia no-
m robur acquirant & exhibent,* ſecund. annotat. G. W. Wed.

in aph. ſponii LXXI. Labor & enim & exercitia non ſun omittenda. Sanitas in perpetuo exercitio rerum n. n conſiſtit, non excedendo, ſed deficiendo, & hic exercitiun & affectus ♀is ſuos habet terminos; ſic iterum Cel. Wec inquit; *venus moderata non inutilis eſt; verum intermiſſa etian morbifera, adeoque* στάσει *& abundantiæ, Catarrhis, ſterilitati menſium obſtructioni & aliis prodeſt, etiam Febri virginum alba Melancholiæ &c.*

Neceſſitas & urget, ut quædam annectamus de ſomn noctis tempore, & quidem quæ circa cubicula verſantu Enim vero, cubicula acquirunt loca verſus Orientem & ſe ptentrionem, in quibus feneſtræ nocte teneantur clauſa ubi vero ſol radios in ædes haud immittit, habitatio inſana.

Probè eſt notandum: quod hypocauſta ſupra pecorun & equorum ſtabulum fundata, ſanitati minimè reſpondean propter exhalationes fimi equini ſordidas cerebrum & ♌u hominis petentes, ex quo miaſmate Febres malignæ, apo plexia, & ſæpius mors ipſa ſeqvuntur. Cubicula & Mu ſæa ſalubria haud exiſtunt calce de novo tincta, cum enin experientia teſtetur: multos ſanitatem perdidiſſe, quid? vi tam ſubitò amiſiſſe. In alienis variis cubiculis caveant ſib cuncti, ne ore aperto gaudeant ſomno propter aranearum cimicum, aliarumque animalculorum metum, immò & aerem ipſum, non ſemper gratioſum inhalantem. Quo attinet: dies aliquot ſine ἀσιτίας incommodo dormire poſſe nemo ſibi perſvadeat, exceptis illis ἐκστάσεως vinculo conca tenatis. *Epimenidem, aliosque* commemorante Nicephoro *aliquot ſæcula ſopitos jacuiſſe,* & tandem *illæſos fuiſſe excitatos*, in ter fabulas refertur. Nunc pauca de ſomni contrario, ni mirum vigiliis ſunt dicenda. Vigiliæ enim magis nocen quam proſunt, præprimis Phthiſicis, Melancholicis, anim que ſymptomatibus laborantibus. *Vigiliæ plurimum abſumun humidum & demulcent, vel alio ſenſu: vigiliæ ſiccant, ſomnus hu mectat* ex MSS. D. G. W. Wed. annot. in Sponii aph. Ex vi giliis phantaſia permulta exiſtit. Morbis capitis plurimùn laborantes vigilias patiuntur, quando vero dormiunt, tun

dolor

lores ſuccesſive remediis inſuper anodynis quaſi ceſſant.
otanda porro hic veniunt quædam pro Medicis & Theo-
gis, ut nimirum apud ægrotantes ſuſpecto gaudentes affe-
i e. g. Febribus malignis, Dyſenteria, ſcorbuto, Gangræ-
, peſtilentia, Mania, morbo ♀eo &c. ſibi caveant in vi-
atione ab omni oris fœtore eorum, ne attrahant inſpira-
ne effluvia hæcce venenoſa oculos tendentia, prope ca-
t & non pedes ſedem eligant, ut maſticatione cujusdam
eciei continua vapores ſordidi declinentur; in gratiam
que Theologorum communicanda ſunt remedia in viſi-
ione adhibenda, nempe Cubebæ, Myrrha & inſtar o-
ium Theriaca, Eſſentiæ & præſervativæ. Finita cujus-
n ægroti viſitatione manuum abluitiones haud omitten-
ſunt. Jam jam non prætereundum eſt, paucis attingere
uiſita in itinere aeris alieni neceſſario obſervanda, tem-
re præprimis antumni atque Hyemis quo exiſtit aer craſ-
& nebuloſus, ex quo facile morbi cauſantur. Ab initio
ius incommoda ex vomitu ſentiunt, ratio, quia vehunt
alienam regionem alienum aerem, craſſum foventem, ſto-
cho, ♌busque vitalibus minime gratiſſimum, tunc opus
, ut cito ſuccurratur naturæ ſpeciebus medicis bene
oratis, ex quibus optimæ Calamus Aromaticus, Galan-
, Nux Moſchata, Zibethum, Moſchus & Ambra; multa &
ſtant Balſama e. g. Balſ. Scherzeri aliorumque. In Di-
ſoriis fumigia ſunt inſtituenda ex Maſtiche, Baccis juni-
i, & præ aliis ſtorace Calamita. Interim vero caput no-
defendendum pro aere, pedes calidi habendi, quia pe-
capiti reſpondent: præſtant quoque multum lotiones
dum crebriores. Frigus ægritudines, multaque incom-
da excitat corpori, aerisque injuria haud minima, qua-
pter calidum in itinere pectus omni opera habendum,
res pro aere omni defendendæ, ne organa lædantur ſubti-
ra, alias ex incuria auditus gravitas, tinnitus aurium ſe-
untur: in ſpecie ſibi quisque caveat hyeme à ſolis calore
lorem in corpore humano excitante, quando vulgus di-
ur: Die Sonne meynts ietziger Zeit recht lieblich; radii
enim

enim ſolis aperiunt poros, in quos tandem aer intrat ſen- bilis. Avicenna in lib. Canonis ſcribit: *quod iter hyeme facie- tes à ſpaſmo, Tetano, apoplexia periclitentur.* Xenophon anabaſeos libro VII. narrat: *nonnullos è Græcis, qui poſt re- tum è perfide in Thraciam vehebant, nares & aurium partes præ v- hementi aeris ſævitia amiſiſſe.* De morbis à frigore oriundis vi- in Henr. Mundii Oper. o. Medico-Phyſicis.

Dignoſcendi probe ſint cibi atque potus ordinarii. Aci- enim nocent multis inprimis Cholericis. Acidum cauſat c- lorem & ſic ſangvineis nocivum. Multa eſſent, ſed In præſe- tia haud neceſſaria admonendi de lectis in itinere eligend- deque clauſis Cameris & feneſtris, cum nimirum aer qu- immobilis exiſtat, purusque intrare non posſit, ex quib- ſæpius mors ipſa eſt ſequuta, videantur hiſtoriæ maximè - rales apud Fel. Plater. *l. 1. Obſerv. ſuarum.* Certum quidem e- quod in cauponis incommoda inſurgant lectis in eligend- quando non adeo ſunt de puritate, ſatis verò de maculis ſo- didis, in quibus ſœpius vetulæ, meretrices, ſcabioſi, aliiq- ſordidi homuncionum dormivere; & ſi impuritatem Ger- roſus quidam non attendit, ex atomis occultis ſcabie- Phtiriaſin, Gonorrhœam, aliaque mala pro mercede ſibi - rat, iſt alſo kein Eigenſinn/ wenn ein Paſſagier ein reines Bu- Stroh erwehlet. Placet itaque in calce nobis, regulas qu- dam in viſitatione & curatione obſervandas annectere, q- ponendæ ſint ſequentes:

Chriſtus eſt ſummus Medicus à Medicis unicè cole- dus & in curationibus invocandus, alias deterioribus Ex- XV. §. ult.

Caveat ſibi medicus à multitudine præſcribendar- formularum & adhibendorum Medicamentorum variatio- ſœpius uno in die: paucis enim naturæ eſt ſubveniendum.

Abſit in una hora varia Medicamenta & à variis Me- cis ingurgitare: multitudo enim & Medicorum & Medi- mentorum perdidere Magnates, Reges, Cæſareſque.

Si

Sicut ſordidi ſordida loca ſœpius amplectuntur, haud
imantes quaſcunque impuritates tempore accedentis
eologi & Medici ſolito & ſic ſordido more: Da noch der
th ſ. h. und Säu-Töpffe in der Stuben ſtehen / welche ſolchen
alſamiſchen Geruch von ſich geben: daß der Prieſter und Me-
cus das wiederkommen vergeſſen möchten.

Adſtantes itaque ſint monendi, ut in habitaculis fu-
gia inſtituant in fœtoris correctionem; ſi contrarium, tunc
edicus non ſit obligatus, inhomuncionum quorumcunque
rare cloacas ſordidas. Plebeji ſœpius delicatiores evadunt
noratioribus, quoad Medici viſitationem: Ruſtici & alii
rfuris generis dicunt: Herr Doctor, kumbt fein fleißig / wir
illen Euch ſchon belohne; ad ea reſpondit Vir quidem Celeb.
*aſi als wenn ein Medicus umb eine Pfeiffe Toback gleich-
n aufwarten müſte.* Magnus labor apud vulgus quidem,
minima gratitudo expectanda.

Haud pauci attendunt viſitationes Medicorum quoad
atitudinem, ex malitia multa, non ſemel Medicamenta per-
vunt.

Sicut enim aſa fœtida & omne ſtercus columbas ita cu-
corum ſtercus ingratitudinis fideles propellit Medicos; Et
Accipe dum dolet, nam curato relevato, & proceſſu termi-
to, nemo curat ſolvere.

Interim tamen paupertate preſſis in ſpecie piis conſi-
Medicamenta & gratuita ſunt offerenda lege divina.

More non procedendum nobis cujusdam olim quoque
leberrimi Medici, qui avaritiæ deditus Mulieri pauperi
rmulam gratuitam ſcribens denegavit, quærens: *utrum adeo
pauper & nummis deſtituta?* nil dixit, ſe habens extra unam
allinam, quam hæcce Mulier Medico adportavit, & for-
ulam acquiſivit.

C Medicus

Medicus avaritiæ adeo deditus inglorius ſit futurus.

Et hic Terminus eſto cum voto humilimo:

Ut COELI MODERATOR, SPIRITUS SPIRITUUM PURISSIMUS AC POTENTISSIMUS morbos à nobis contagioſos clementer avertat, aerem purum in Terris, cordaque pura in hominibus ſemper efficiat, usque ad univerſi hujus

FINEM.

OCcultus cibus eſt nobis, quô vivimus, Aer:
Hujus ope aſſiduâ recreatur flammula cordis,
ô ſine ſi foret, hæc citò ſuffocata periret:
ſi ſit purus, firmô ſtant omnia talô,
ſecus, & quando mala ſecum effluvia portat,
icit, & varias ærumnas ſæpius infert:
gò laborandum eſt, usque ut puriſſimus intret
pulmones, & nullâ labe refertus,
ſic perduret mens ſana in corpore ſanô:
ôd facit egregiô conamine KLEMMIUS, atque hinc
itò Apollineam capiet pro munere Laurum;
precor, optatâ ut cum proſperitate fruatur.

αὐτοσχεδ.

D. GEORGIUS CHRISTOPHORUS PETRI
AB Hartenfelß/
Sacri Pal. Cæſ. Comes, Conſiliarius & Archiat. Electoral. Mog. Conſul Primarius & Phyſicus Erffurtenſis, Univerſitatis & Facult. Medicæ Senior, hujusque p. t. DECANUS, P. P. & P. L. C.

Vid ferat obſcuris incertus motibus aer
— Corporibus noſtris, voce manuque doces.
tulor. Adſpiret, quocunque ſub aere degas,
gregiis ſtudiis aura benigna Tuis!

Ita Nobiliſſimo Dn. Doctorando gratulatur & vovet

D. JOH. ANDR. Fiſcher/ Facult. Med.
Aſſeſſ. Prim. Pathol. & Prax. P. P. Ordin.
atque Medic. Provinc. Iſenac.

On agit in vanum, nec verberat aera, quisquis
Aereas noxas & bona multa docet.
EMMIUS hoc præſtat præclarus in arte medendi,
ujus cæpta regat ſummus ab axe DEUS.

Ita Nobiliſſimo & Doctiſſimo Domino Doctorando apprecatur

PRÆSES.

Wohl/wer zur Frühlings-Zeit nicht Fleiß und Arbeit ſcheuet/
Und denn zur rechten Zeit den Saamen reichlich ſtreuet/
Der wird vor ſolche Müh' im Herbſt die Früchte ſehn/
Zu ſein und andrer Nutz gewiß/es wird geſchehn.
Herr Klemm hat dis bedacht: der Lentz in ſeinen Jahren
War Mühe/Fleiß und Schweiß viel Künſte zu erfahren.
Der Herbſt trägt reiffe Frucht / die Ihn zur Winters-Zeit/
Wie dis mein Wünſchen iſt/nach eignen Wunſch erfreut.

Dieſes wenige ſetzte Glück-wünſchend auff

L. Chriſtoph von Hellwig /
P.L. Cæſ. i. z. Med.Pract.Erffurtenſis.

Pergamus eveniat celebris de valle roſarum,
Et TE mi KLEMMI, hinc inde ſequatur honor
Galeni; Tua fauſta ſiet Promotio, Praxis
Fauſta ſiet Medices, quam colis arte pia.
Denique fauſta ſiet tua vita a Numine Cœli!
Creſce Decus Patriæ, creſce Parentis amor;
Cœptibus incrementum det DEUS ipſe ſuperne,
Succedat gradui grata Roſella, vale!

In Honorem
Nobiliſſimi Dni: Lic: hæc pauca adſcribere voluit

M. SAMUEL HENRICH GLASEWALD,
Schœnaviæ Paſtor.

Eximiam laudem portat, quicunque Parentum
Obſervat monita & vitam componit ad inſtar
Morigeri Gnati; certa hæc benedictio JOVÆ
Hoc KLEMMI præſens ſpecimen teſtatur abunde
Quod peragas usque. Tuis ego gratulor auſis
Et precor, ut fias patriæ decus atque Parentum.

Dn. Lic. & Amico dilectiſſimo hæc adjicere voluit

CHRISTIANUS SENSENSCHMIDIUS,
Ss. Theol. St.